

Tutu ña ni ke'i San Pablo kua'an nda'a' ne ini xini Jesús, ne ndiee' ñu'u' Galacia

Ti'vi' ra cha'an' nia

¹ Yu'u nduu' Pablo, te Jesucristo ni tianu' yu'u te sania'á i ichi' a. Süu' te yivi' ni sakuiso' chuun' yu'u, ni ndee süu' te yivi' tu ni tianu' yu'u. Süu' jaan' ndii mii Jesucristo xiin' yuva' e' Ndiosí, ña ni sanaatiaku ña'a', ni sakuiso' chuun' yu'u.

² Yu'u xiin' ñaqi ta'an' e', ne ndiee' yo'o' ndii, ti'vi' ndu cha'an' i'in t'i'vi' ndo'ó, ne nakayá xa'a' Jesús, nuu' ñu'u' Galacia.

³ Na sañu'u' yuva' e' Ndiosí xiin' xto'ó e' Jesucristo ndo'ó, te na taxi tu a ña mani' koo xiin' ndo'.

⁴ Te Jesús jaan' nduu' ña ni sanaaku'a xiin' mii', te ni xi'i a xa'a' kuachi e', te ni sakakú a yoo' nuu' ña ni a ña yoo iin yivi' vitin. Sakan' ña xa sakan' ni kuní Ndiosí, yuva' e'.

⁵ Te ña jaan' kuní a naqin sakuu' ña ka'nu' ndee ndi'i' ni kivi'. Sakan' na kunduu a.

*Iin ndaa' Jesús kuiti' kuvi sakakú yoo' nuu'
kuachi e'*

⁶ Nandaní xava'a i ña yachí va ni kuxiqo' ndo' nuu' Ndiosí, ña ni kana ndo'ó xa'a' ña ndani mii' a ndo'ó xa'a' ña ni xaq Cristo, te vitin ndikún ndo' tuku nuu' tu'un va'a.

7 Ndisu koo' tuku tu'un va'a ña kuvi saa sakan', te kaku e'. Süu' jaan' ndii yoo sava te yivi', te kuni sasana' ndo'ó. Te jaan' ndii, kuni namä ra tu'un va'a ña ka'án xa'a' Cristo.

8 Tee' ndee ndee yu'u naa' ka'an ndoso' i jin tu'un ña näkuitá xiin' ña xä ni ka'an ndoso' ndu, uun jin ángele, ña kiee ndivi', naa' ka'an ndoso' a jin tu'un ña näkuitá xiin' ña xä ni ka'an ndoso' ndu ndii, na kundo'ó xachi' ndu saa Ndiosí.

9 Te saa nii' xä ni ka'an ndu ndii, sakan' tu ka'án i vitjin ña naa' ka'an ndoso' yoo kä jin tu'un ña näkuitá xiin' ña xä ni natiin ndo' ndii, na kundo'ó xachi' ni ña saa Ndiosí.

10 Kuachi ndii, süu' xa'a' ña ndoo va'a i nuu' ne yivi' xika' i, süu' jaan' ndii xika' i xa'a' ña ndoo va'a i nuu' Ndiosí. Känini ndo' naa' xika' i te ndoo va'a i nuu' ne yivi', sakan' ña naa' kusaa' xika' i xa'a' ña ndoo va'a i nuu' ne yivi' ndii, süu' te xika' nuu' nuu' Cristo nduu' i naa' sakan'.

Ka'án Pablo saa ni ndo'ó ra kii' ni kana ña'a' Cristo

11 Ñani ta'an' i, kuní i ña kundaní ndo'ó ña tu'un va'a ña ka'án ndoso' i ndii, süu' ña ni nata'vi' xini' ne yivi' nduu' a.

12 Kuachi ndii ni natiin i e nda'a' ndee jin ne yivi', ni ndee ni sakuwaan i e nuu' ndee jin te yivi'. Süu' jaan' ndii Jesucristo ni nia'a tu'un va'a jaan' nuu' i.

13 Xä ni xini ndo' kuento saa ni xika i jin yivi' xta'an' kii' ni xika i saa xika' ne judío, ne ta'an' i, ichi' Ndiosí. Te xä ni xini tu ndo' kuento ña ni sando'o' u'vi i ne nakayá xa'a' Jesús te sandoñu'u' i nja.

14 Té kij' ni xikä i saä xika' né judío, né ta'an' i, ichi' Ndiosí ndii, ndiee' kä ni kandixa' i té sakan' tukü te iin kachi xiin' i, sakan' ñä ni xito ka'nu' ya'a kä i ñä xi xaá né xii' yata' ndü té sakan' té jaan'.

15 Ndisü Ndiosí ndii, ni nakaxin a yu'u xa'a' a ñä ndaní mii' a yu'u, ndee kij' kuní kä kaku i, té ni xtanj a

16 ñä nia'a a Jesús, si'e a jaan', nuu' i, té ka'an ndoso' i xa'a' ñä jaan' nuu' né tukü'. Té nü xa'an i té ndatu'un' i xiin' ndee iin té yivi' ndee ñä ka'an ndoso' i,

17 ni ndee nü kaa tu i ñuu Jerusalén té ndatu'un' i te ni tianü' Jesús ñä nuu' kä té sakan' yu'u. Süu' jaan' ndii ni xa'an i ñu'u' Arabia, té ni nandiko' tukü i ñuu Damasco.

18 Té kij' ni xka'ndią unü kuiya ndii, ni xa'an i mii' ndu'u' Pedro ñuu Jerusalén, té ni ndoo i xiin' ra' xa'un kivi' ikan'.

19 Ndisü nü xinj ta'an' i xiin' inga té tianü' Jesús sania'á ichi' a. Iin ndaq' so'o Jacobo, té nduu' ñaní xto'q e' Jesús, ni xinj ta'an' xiin' i.

20 Té ñä ke'i i nuu' tutü yo'o' ndii, xiní Ndiosí ñä ñä ndixä nduu' a.

21 Té kij' ni ya'a sie, té ni xa'an i ñu'u' Siria xiin' ñu'u' Cilicia.

22 Ndisü né nakayá xa'a' Jesús ñu'u' Judea ndii, tü'an kuni nuu' niq yu'u.

23 Ni xinj so'o kuiti' niq ñä ka'án né yivi' xa'a' i ndii: "Té ni sando'o' yoo' xta'an' ndii, ka'án ndoso' ra' nuu' né yivi' tu'un va'a ñä ni xikä ra' sandoñu'u' ra", ni kachä nja.

24 Té ní xaka'nu' va ní a Ndiosí xa'a' ña ní xaa a xiin' i.

2

So'o ni xka'ndia a kii' ni xa'an Pablo mii' ndiee' inga te sania'á ichi' Jesús

1 Te kii' ní xka'ndia uxí kumi' kuiyá ndii, ní ka'a tukúu i ñuu Jerusalén xiin' Bernabé. Te ní xaka tu i Tito kua'an ra xiin' ndu.

2 Ni xa'an i sakan' ña Ndiosí ní nia'a nuu' i ña kuní a ña ku'un iikan'. Te nuu' té kuu' nuu' nuu' ne nakayá xa'a' Jesús kuiti' ní ndatu'un' ndi'i i xa'a' ña ka'án ndoso' i xa'a' tu'un va'a nuu' ne tuku'. Ni ndatu'un' ndi'i i xa'a' ña jaan' nuu' ra koto ka xachuun' saka i, uun xá ní xachuun' saka i kanini té jaan'.

3 Ndisu ní xtaní ra ña ní ka'an i, sakan' na ndee Tito, té ní xa'an xiin' ndu ndii, tee' ndee té griego nduu' ra ndii, ní ka'an té kuu' nuu' jaan' ña kuní a ku'a tuni iin' ra,

4 tee' ndee ní ko'ní si'e iin uví té xini xa'an' ka'án ña xika' ra ichi' Jesús tein ndu mii' ní nakayá ndu jaan'. Ni ko'ní ra ikan' té níjani' ra ña xaa' ndu ña yoo ndiká ndu nuu' ichi' Cristo Jesús, ndianí té tukúu ní sánandiko' ra ndu'u nuu' ña ka'án tu'un ndei'.

5 Ndisu ndee iin kaní' ní natijin ndu'u ña ka'án té jaan', sakan' té näma xachi' ndu tu'un va'a ndixá ña xá kandixa' ndo' jaan'.

6 Te köö' xachi' ña xaa' ní ka'an té kuu' nuu' nuu' ne nakayá xa'a' Jesús jaan' xiin' i. Nuu' yu'u ndii, naa' te ka'nu' nduu' ra, uun süví ra ndii, köö' a xaa' a, sakan' ña Ndiosí ndii, näkaxin a ne yivi'.

7 Süu' jaan' ndii ni xinj te kuu' nuu' jaan' ña ni taxi Ndiosí chyun nuu' i ña ka'án ndoso' i tu'un va'a nuu' ne tuku' jin kachi naa ni taxi a chyun nuu' Pedro ña ka'án ndoso' ra tu'un va'a jaan' nuu' ne judío.

8 Kuächij ndii mii' Ndiosí ni taxi ndiee' Pedro te kunduyu' ra te sania'á ichi' Jesús nuu' ne judío, te mii' tu a ni taxi ndiee' yu'u te kunduyu' i te sania'á ichi' Jesús nuu' ne tuku'.

9 Sakan' na kuii' ni nakanj Santiago xiin' Pedro xiin' Juan, te nduu' te kuu' nuu' nuu' ne ndikún ichi' Jesús, ña ni samanj' va Ndiosí yu'u chyun yo'o'. Sakan' na kuii' ni tjin ra nda'a' i xiin' nda'a' Bernabé te nia'a' ra ña nduiin' ra xiin' ndu. Te ni ndoo räkuento ña sachuun' kāndu nuu' ne tuku', te te jaan' sachuun' kāndu nuu' ne judío.

10 Te kuu' nuu' jaan' ndii, jin ndaa' kuiti' a ni xikan ra nuu' ndu ña chindiee' naa chindiee' ndu ne nda'vi kuu', ni kachij ra. Te ña jaan' nduu' ña xaq kuächij i sakinú i xiin' jin kanii' nimá i.

So'o ni xaa a kii' ni kanjkuento Pablo Pedro xaa' ña vaa' ña xaa' ra tein ne tuku'

11 Te kii' ni xaa Pedro ñu Antioquia ndii, ni kanj ña'a' i kuuento, sakan' ña va'a xaa' ra.

12 Kuächij ndii, kii' kuní kāndu te ni t'i'vi' Jacobo ndii, ni xixi' ra xiin' ne tuku' jaan'. Ndisu kii' ni xaa te ni t'i'vi' Jacobo jaan' ndii, ni kuxiqo' Pedro jaan' nuu' ne tuku' jaan' xaa' a ña yi'vi ra te yivi', te ka'án ña kuní a ku'a tuni jin' sakuu' te tuku', te ndikún ichi' Jesús.

13 Te sakan' tu inga te judío, te ndikún ichi' Jesús ndii, ni kuxiqo' tu te jaan' nuu' ne tuku' jaan' naa ni xaa Pedro jaan', ña ni xasuvj xiin'

mii' rā. Tē ndee Bernabé nī sānāma' xiin' mii'
nuu' ñā siki' jaqan' nī xāqā rā.

14 Tē kij' nī xini i ñā xika' ndāku sākuu' tē jaqan'
nuu' ñā ndixā xa'a' tu'un vā'a xa'a' Jesús ndii, nī
ka'an i xiin' Pedro nuu' sākuu' nē nakayá xa'a'
Jesús ikan' ndii: "Yo'ó ndii, tē ichi' nē ta'an'e', nē
judío, nduu' un', ndisu xika' un' ndee naa sūu'
tē judío nduu' un'. Sākan' na kuii', ḡndichun na
kaviko' u'vī un' nē tuku', nē ndikún ichi' Jesús,
ñā kuní a kākā nīja naa xika' nē judío?

15 Yoo' ndii, si'e nē judío nduu' e' ndee nī tuví
e', tē sūu' tē tuku', tē xaa' kuachí nuu' tu'un ndei'
Ndiosí, nduu' e'.

16 Sākan' ñā xini e' ñā sūu' xa'a' a ñā xaa' ndee
iin nē yivi' ñā ka'án tu'un ndei' Ndiosí sāndaku a
nimá nīja, sūu' jaqan' ndii xa'a' a ñā ini nīja xini nīja
Cristo Jesús kuiti'. Tē sākan' tu yoo' ndii, xa'a'
a ñā ini e' xini e' Cristo Jesús jaqan' kuiti', tē nī
xāndaku Ndiosí nimá e' nuu' a, tē sūu' xa'a' a ñā
xaa' e' ñā ka'án tu'un ndei' jaqan'. Kuachí ndii
ndee iin nē yivi' kūvī kunduy nē ndāku nimá
nuu' Ndiosí xa'a' a ñā xaa' nīja ñā ka'án tu'un
ndei' jaqan'.

17 Sākan' na kuii' kij' xika' e' sāndaku Ndiosí
nimá e' xa'a' a ñā ini e' xini e' Cristo kuiti' ndii,
ka'án sāvā nē judío ñā xa'nú e' sāvā tu'un ndei'
jaqan'. ḡNáá Cristo nduu' ñā xaa' sākan', tē xaa'
e' kuachí na sākan'? Kuāsa' xachi' sākan' rān'.

18 Kuachí ndii, naa' ini nī tukuy i kuni tu'un
ndei' jaqan', ñā nī ini nī xini sāa' ndii, tukuy nī
nanduu' i tē ndiso' kuachí nuu' Ndiosí.

19 Sākan' ñā yu'u ndii, ndee naa tē xā nī xi'i
nduu' i nuu' tu'un ndei' jaqan' xa'a' ñā ini kā i ñā

kuvj sãkakú a yu'u, sakan' na tiaku i te xaa' i ña kuní Ndiosí.

²⁰ Te yu'u vitin ndii, xaa' i kuuenta ndee naa ni xi'i inga' i xiin' Cristo nuu' krusín. Sakan' na kuii' yu'u ndii, ña tiaku i xiin' ñu'u' nde'i yo'o' vitin ndii, tiaku ka i te saa i ña kuní mii' i. Süu' jaan' ndii Cristo nduu' ña xiko' ni'i kivi' ñuu i, te xika' i iin yivi' xa'a' a ña iní i xini i Cristo, si'e Ndiosí. Te kundani ña jaan' yu'u, sakan' ña ni sanqkua'a xiin' mii' a xa'a' i, te ni xi'i a nuu' krusín xa'a' kuachi i.

²¹ Köö' kivi' nãkqo i ña ndani mii' Ndiosí yu'u, sakan' ña naa' kuj sakan' kundaku nimá e' nuu' Ndiosí xa'a' a ña sãxinú e' tu'un ndei' jaan' ndii, ni xi'i saka Cristo nuu' krusín naa' sakan', ndisü süu' sakan' nduu' a", ni kachi i xiin' ra.

3

*Xa'a' ña iní e' xini e' Cristo kuiti' natiin' e'
Espíritu Santo*

¹ Ndo'ó, ne Galacia, ne kuu' kaxi' nduu' ndo' ndee naa ni sãkuini' iin te yivi' xiin' ndo', sakan' ña ni kuxiqo ndi'i ndo' nuu' ña ni sania'a i ndo'ó ña ni xi'i Jesucristo nuu' krusín xa'a' kuachi e'.

² Ña yo'o' kuiti' kuní i ña nakuiin ndo' nuu' i: ¿Ñáá xanini ndo'ó ña ni natiiin ndo' Espíritu Santo xa'a' a ña ni sãxinú ndo' ña ka'án chuun' tu'un ndei' Moisés? Kuäsa' xachi' sakan' rã'. Sakan' ña ni natiiin ndo' Espíritu Santo jaan' xa'a' a ña iní ndo' xini ndo' tu'un va'a ña ka'án xa'a' Jesús kuiti'.

³ Saq tu tiakú xíni' ndo'. Naa' ni natiiin ndo' Espíritu Santo kij' ni xã'a' iní ndo' xini ndo'

tu'ün va'a jaan' ndii, ¿ndichun na xika' ndo' ña ndasandaku ndo' nimá ndo' nuu' Ndiosí vjtjn xiin' ña ndjee' mii' ndo', na sakan'?

⁴ Ni ndo'o kua'a' va' ndo'ó xa'a' a ña inji ndo' xini ndo' Jesús. ¿Ñáá ni ndo'o saka ndo' sakuu' ña jaan'? Va'a va' naa' ni ndo'o saka ndo' ña jaan'.

⁵ Sakan' ña süu' xa'a' a ña ni xaa ndo' ña ka'án tu'ün ndei' jaan' ni taxi Ndiosí Espíritu a naá nimá ndo', te ni xaa a chuuñ ka'nu' koo' chukuu' tein ndo'. Süu' jaan' ndii xa'a' a ña inji ndo' xiinj ndo' tu'ün va'a jaan' ni xaa a ña jaan'.

*Ni ka'an Ndiosí ña te ndaku nimá nduu'
Abraham xa'a' a ña ni inji ra xini ña'a' ra*

⁶ Ni inji kuítji' Abraham, te xii' yata' ndu, ni xiini ra Ndiosí, te ni ndasandaku a nimá ra nuu' a.

⁷ Sakan' na kuii' kuní a kundaní ndo' ña ne inji xini Ndiosí nduu' xna'a siangi' xika' Abraham jaan'.

⁸ Ndëe xtä'an' yoso' a nuu' tütü Ndiosí mii' ka'án a ña naá kivi' kunduu tu ne tuku' ne ndaku nimá nuu' Ndiosí saa a xa'a' a ña inji niña kuni ña'a' niña. Sakan' na kuii' ni sakuni' Ndiosí Abraham tu'ün va'a jaan' kii' tiä'an xka'ndia a, sakan' na ni ka'an a xiin' ra ndii: "Xiin' nda'a' yo'ó sañu'u' i sakuu' ne yivi' iin yivi'", ni kachi a.

⁹ Sakan' na kuii' ne inji xini Jesús ndii, sañu'u' ña'a' Ndiosí naa ni sañu'u' a Abraham jaan' xa'a' a ña ni inji ra xini ña'a' ra.

¹⁰ Kuachi ndii, yoo kä kuní ña ndasandaku Ndiosí nimá niña nuu' a xa'a' ña saxinú niña ña ka'án chuuñ tu'ün ndei' a ndii, xä yoo niña nuu'

ñä nacha'an'. Kuächjí ndii ka'án ñä yoso' nuu' tutu Ndiosí ndii: "Nacha'an sákkuu' né säxinú ndi'i sákkuu' ñä ka'án tu'un ndei' jaan'", kachi a.

¹¹ Xiní kaxi' e' ñä sändäku Ndiosí nimá ndee jin e' xa'a' a ñä xaa' e' ñä ka'án tu'un ndei' jaan', sakan' ñä ka'án ñä yoso' nuu' tutu a ndii: "Né ni xändäku Ndiosí nimá xa'a' a ñä iní kuiti' nja xini ñä'a' nja ndii, kutiakü nja ndee ndi'i' ni kivi'", kachi a.

¹² Ndisü tu'un ndei' jaan' ndii, süu' kuenta ñä iní e' xini e' Jesús nduu' a, sakan' ñä ka'án ñä yoso' nuu' tutu a ndii: "Né saxinú sákkuu' ñä ka'án tu'un ndei' jaan' ndii, kutiakü nja xa'a' ñä jaan'", kachi a.

¹³ Ni sandoó ndiká Cristo yoo' nuu' ñä ni kuni a sánacha'an tu'un ndei' jaan' yoo'. Sakan' ñä ni xi'i a nuu' e', te ni tiso a ñä nacha'an' jaan, naa yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a ndii: "Yoo ką nduu' né xi'i nuu' nduyu' ndii, nacha'an' nja", kachi a.

¹⁴ Sakan' ni xaq Cristo te sáñu'u' tu Ndiosí né tuku' xiin' kuento a, ñä ni taxi a nuu' Abraham jaan'. Te xa'a' a ñä iní e' xini e' Cristo ndii, natiin' e' Espíritu Santo, ñä xaq ni taxi Ndiosí kuento a xa'a' jaan'.

*Sändoñu'u' tu'un ndei' jaan' kuento ñä ni taxi
Ndiosí nuu' Abraham*

¹⁵ Nani ta'an' j, kuni ka'an j xiin' ndo' jin ñä ka'án ndiaqxa'a' te yivi'. Te yivi', kii' ndoo'rä kuento xiin' ta'an' rä ndii, ke'i rä a nuu' tutu, te chindu'u' rä nuu' nda'a' rä nuu' a. Kii' xaa' rä sakan' ndii, ndee jin rä küvi nachikänu' ką ndee jin yu'u', ni ndee küvi tu sandoñu'u' rä ñä jaan'.

16 Sakan' tu ni xaq Ndiosí ni taxi a kuento a nuu' Abraham xiin' nuu' sjan'i xika' ra. Sakan' na kuii' yoso' a ndii: "nuu' iin sjan'i xika' un'", sakan' yoso' a. Ndisu kä'án ña jaan' xa'a' kua'a' sjan'i xika' ra kij' ka'án a sakan'. Süu' jaan' ndii ka'án a xa'a' iin ndaa' kuuti' a, te ña jaan' nduu' Cristo.

17 Ña kuni ka'án i xiin' ndo' yo'o' ndii, xaq ni ndoo Ndiosí kuento a xiin' Abraham jaan' ña saxonú a ña ni ka'án a xiin' ra jaan'. Te tu'un ndei', ña ni taxi Ndiosí nda'a' Moisés kij' xaq ni ya'a kumi' ciento oko uxí kuiya ndii, küvi sativi' a kuento a ña xaq ni taxi a nuu' Abraham jaan'.

18 Kuachchi ndii, naa' xa'a' a ña saxonú e' tu'un ndei' jaan' natiin e' ña samani' Ndiosí yoo' jaan' ndii, süu' xa'a' ña ni taxi a kuento a jaan' ka nduu' a naa' sakan'. Ndisu Ndiosí ndii, ni taxi a ña jaan' nuu' Abraham xa'a' a ña xaq sakan' ni ndoo a kuento a nuu' ra.

Ka'án Pablo ndee xa'a' ni taxi Ndiosí tu'un ndei' a nda'a' Moisés

19 ¿Ndichun ni taxi Ndiosí tu'un ndei' jaan' naa' sakan'? Ni taxi ña'a' a te nia'a xna'a a ne yivi' ndee ña nduu' kuachchi. Te ni kuni a ña sachuun' tu'un ndei' jaan' ndee kij' ni kixin sjan'i xika' Abraham jaan', ña ni taxi Ndiosí kuento a xa'a' a jaan'. Te ni taxi Ndiosí tu'un ndei' jaan' nda'a' ángele, te ángele jaan' ni taxi a nda'a' Moisés, te ni saya'á ra a nuu' ne ñuu' ra.

20 Sakan' ña kij' ni taxi Ndiosí kuento a nuu' Abraham jaan' ndii, ni tìachchuun' a inga ne yivi', sakan' ña iin ndaa' mii' a ni xaq sakuu' ña jaan'.

21 Sakan' na kuii', ¿ñáá kani' ta'an' tu'un ndei' jaan' xiin' kuento ña ni taxi Ndiosí jaan'? Kuäsa' xächi' sakan' räñ'. Kuächi' ndii, naa' kuvi taxi tu'un ndei' jaan' kivi' nuu e', ña köö' kivi' ndi'i' ndii, kuvi künduu e' ne ndäku nimá nuu' Ndiosí xa'a' a ña xaa' e' ña ka'án tu'un ndei' jaan'.

22 Ndisu ka'án ña yoso' nuu' tutu Ndiosí ña xiko' ni'i kuächi' sakuu' ne yivi', sakan' te ne ini xini Jesucristo kuiti' kuvi natiiñ ña ni taxi Ndiosí kuento a xa'a' jaan'.

23 Te kij' tia'an ini e' kuni e' Jesús ndii, ni nduu e' ndee naa ne ndasi i'nu ni xaa tu'un ndei' jaan' ndee kij' ni xaa kivi' ña nia'a Ndiosí ña kuni a ña ini e' kuni e' Cristo.

24 Sakan' na kuii', ña kuni ka kixin Cristo ndii, tu'un ndei' jaan' ni nduu ndee naa iin te sania'a yoo'. Ndee naa sakan' ni xächuun' tu'un ndei' jaan' te kundiäkä a yoo' nuu' Cristo, te sandaku Ndiosí nimá e' xa'a' a ña ini e' xini e' Cristo jaan'.

25 Ndisu vjtin ndii, xä ni xaa kivi' ña ini e' xini ña'a' e', te kuäsa' ka xito' tu'un ndei' jaan' yoo'.

26 Te xa'a' a ña ini e' xini e' Cristo Jesús jaan' ndii, si'e Ndiosí nduu' sakuu' e'.

27 Kuächi' ndii, sakuu' yoo', ne ni chichí kuenta Cristo ndii, ni xikui'nu a yoo'.

28 Sakan' na köö' a xaa' a ndee ka nuu' ne yivi' nduu' e', naa' ne judío nduu' e', uun naa' ne tuku' nduu' e', naa' ne xiko' ni'i' iin xto'o nduu' e', uun naa' ne xika' ndiká nduu' e', naa' tiaq nduu' e', uun naa' ña'a' nduu' e' ndii, iin ndäq' nduu' sakuu' e' xa'a' a ña nduu' e' kuenta Cristo Jesús.

29 Te xa'a' a ña nduu' e' kuenta Cristo ndii, ne vi'e Abraham jaan' nduu' e', sakan' na kuii'

natijin e' ñaq ni taxi Ndiosí kuento a xa'a' nuu' ne vi'e ra.

4

¹ Te sakan' tu ka'án i ndii, jin te lulu, te natijin ñaq'yuva', kij' tia'an xinu kuiya ra ndii, nduu' ra ndee naa jin te xika' nuu' kuiti' tee' ndee kunduu' ra te xiin' ñaq' sakuu' a.

² Kij' lulu ra ndii, yoo ne xito' ñaq'a', te yoo tu ne xito' ñaq'yuva' ra ndee xaa kivi' ñaq ni chindu'u' yuva' ra jaan'.

³ Te jin kachi tu ni nduu a xiin' yoo' kij' tia'an ini e' kuni e' Jesús ndii, ni nduu e' ne xachuun' nuu' ñaq xiko' ni'i' ne yivi' jin yivi'.

⁴ Ndisu kij' ni xinu kivi' ñaq ni chituní Ndiosí ndii, ni tiv'i a si'e a. Te jin ñaq'a' ni saakaku' ñaq'a'. Te si'e a jaan' ndii, ni kaku a, te ni xik a saa ka'án chuun' tu'un ndei' Ndiosí.

⁵ Sakan' ni xaa a te sandoó ndiká a yoo' nuu' tu'un ndei' jaan', te kunduu e' si'e Ndiosí.

⁶ Te xa'a' a ña si'e Ndiosí nduu' e' ndii, ni sandoó a Espíritu si'e a jaan' nimá e' ñaq saka'án yoo' ndii: "Tata kua'a mii' i", kachi e' xiin' Ndiosí.

⁷ Sakan' na kuii', süu' ne xika' nuu' kuiti' nduu' e', süu' jaan' ndii si'e Ndiosí nduu' e'. Te xa'a' a ña si'e a nduu' e' ndii, xaa kande'i san'i'i a yoo' sakuu' ñaq va'a a.

Ndi'ni Pablo xa'a' ne ini xini Jesús, ne ndiee' nuu' ñu'u' Galacia

⁸ Kij' xiní ndo' Ndiosí ndii, ni xik a ni'i' ndiosí saka ndo'ó.

⁹ Ndisu vitin ñaq xaa xiní ndo' Ndiosí, uun va'a ka ka'án e' ndii, ñaq xaa xiní Ndiosí ndo'ó ndii,

¿ndichun na tukú ni kuni ko'ni ndo' nda'a' ña xiko' ni'i' ne yivi' iin yivi', te viko' ni'i' a ndo'ó? Ña jaan' ndii, koo' ndiee' a te kuäsa' tu kuní a.

¹⁰ Kuächij ndii xito' ka'nu' ndo' kivi' ka'nu', te xa'a tu ndo' viko' yoo', te xa'a tu ndo' j'in viko' ña nasukú, te xito' ka'nu' tu ndo' kuiya.

¹¹ Xa'a' a jaan' na ndi'ni yu'u xa'a' ndo', saa' iin kii' xachuun' saka i tein ndo'.

¹² Ñani ta'an' i, ka'án nda'vi i xiin' ndo' ña kaká ndo' naa xika' yu'u, sakan' ña yu'u ndii, ni xiká i saa nii' xika' ndo'ó. Te ndo'ó ndii, ni xaa' ndo' ndee iin ña vä'a xiin' i nuu' ni kixin.

¹³ Naka'an' ndo' ña kii' ni kuni kuvi i ndii, ni taxi a kivi', te kuvi' ka'an ndoso' i tu'un va'a nuu' ndo' ña nuu'.

¹⁴ Tee' ndee ni ndo'o ndo' xiin' i kii' ni kuni kuvi jaan' ndii, ni kundai' ndo' yu'u, te ni ndee ni saxijo tu ndo' yu'u. Süu' jaan' ndii ni natjin ndo' yu'u ndee naa iin ángele ña xika' nuu' nuu' Ndiosí, te ni natjin tu ndo' yu'u ndee naa mii' Cristo Jesús.

¹⁵ Kii' sakan' ndii, ni kuatia' va nimá ndo' xini ndo' yu'u. ¿Mii' kua'an tu sakuu' ña jaan' vitin? Kuächij ndii kuvi ndiee yu'u i nuu' ndo' ña naa' ni kuvi ndii, tava' xachi' ndo' nduchi' nuu' ndo', te taxi ndo' a nda'a' i kii' sakan'.

¹⁶ Te vitin ndii, xa'a' a ña ka'án i ña ndixaq xiin' ndo' ndii, kundai' ndi'i' ndo' yu'u.

¹⁷ Te ne yivi', ne kuni nama tu'un va'a jaan' ndii, nia'á ni ña ndo'ó ndee naa ndi'ni ni ña xa'a' ndo', ndisu vä'a xaa' ni ña. Kuni sasiin' ni ña ndo'ó nuu' ndu'u, te kundi'ni kuiti' ndo' xa'a' mii' ni ña.

¹⁸ Te ña va'a nduu' a kundi'ni e' sakuu' ichi' xa'a' ña va'a, te süu' kii' yoo i xiin' ndo' kuiti'.

19 Né kua'a i, ndo'o' tukuu i xa'a' ndo' ndee naa ndo'o' iin ña'a', ña' sakaku'. Naa' sakan' kundo'o naa ndo'o' i xa'a' ndo' ndee kii' saa' ndo' ndee naa xaa' Cristo.

20 Xava'a a naa' yoo i mii' ndiee' ndo' naka'án e' sakan', te kuvi ka'an vita kaa i xiin' ndo', sakan' ña' ndi'ni i xa'a' ña' xaa' ndo'.

Yo'o' ka'án xa'a' ña' ni ndo'o' Agar xiin' ña' ni ndo'o' Sara

21 Ndo'ó, ne kuni kuu'ün nuu' ña' ka'án chuun' tu'ün ndei' jaan' ndii, ka'an ndo' xiin' i, ¿ñáá xiní xna'a ndo' ña' ka'án tu'ün ndei' jaan'?

22 Kuachij ndii yoso' a nuu' tutu' Ndiosí mii' ka'án a xa'a' Abraham, ña' ni yoo uví taa'an tiaa si'e ra. Iin si'e ra ni yoo xiin' ña' ni xikaa nuu' ña' si'i ra. Te inga si'e ra ni yoo xiin' ña' ni yoo ndiká, ña' ni nduu' ña' si'i ra jaan'.

23 Si'e ña' ni xikaa nuu' jaan' ndii, ni tuví ra xa'a' a ña' sakan' ni kuni mii' Abraham. Ndisu, si'e ña' ni yoo ndiká jaan' ndii, ni tuví ra te xinu' kuento Ndiosí, ña' ni taxi a nuu' Abraham jaan'.

24 Te ña' ni xka'ndiaa xiin' uví saa' ña'a' jaan' ndii, ña' ka'án ndiaa nduu' a xa'a' uví saa' kuento ña' ni ndoo' Ndiosí xiin' ne ñuu' i. Iin a ka'án xa'a' iku' ña' nani' Sinaí, ña' jaan' nduu' ña' nani' Agar, te ña' jaan' tu'nduu' ichi' yata', ne xiko' ni'i' xaa' tu'ün ndei' Ndiosí.

25 Te xiin' ña' ni ndo'o' Agar jaan' ka'án ndiaa a xa'a' iku' Sinaí, ña' iin' ñu'u' Arabia. Te sakan' tu' ka'án ndiaa ña' ni ndo'o' ña' jaan' xa'a' ne ñuu' Jerusalén, sakan' ña' xiko' ni'i' tu' ña'a' tu'ün ndei' jaan'.

26 Ndisu xiin' ñaq ni ndo'ó Sara, ña' ni yoo ndiká ndii, ka'án ndiąq a xa'a' ñuu Jerusalén, ñaq nduu' kuenta ndívi' mii' ndia'ví' ne yoo' ndiká. Té ñuu jaan' nduu' ndeē naa si'i' yoo', ne iní xini Jesús.

27 Kuachí ndii yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a ndii:
 Yo'ó, ña' küyü koo si'e,
 té tia'an tu kundo'ó un' kui'ë ne kuachi' ndii,
 sii' kuni un', té nde'i ti'e' un' ña va'a kuni un'.
 Kuachi' ndii koo kua'a' kaa si'e un' té sakan' iin
 ña' ndu'u xiin' ii'.
 Sakan' yoso' a.

28 Ñani ta'an' i, yoo' ndii nduu' e' ndeē naa Isaac, sakan' ña si'e ne ni taxi Ndiosí kuento a xa'a' nuu' Abraham nduu' tu e'.

29 Ndisu té ni kaku kuenta iin yivi' jaan' ndii, ni sañdo'o' ra Isaac, té ni kaku kuenta Espíritu Santo. Nii' sakan' tu xaa' ne ndikún ni'i tu'un ndei' jaan' xiin' e' vitin.

30 Ndisu nañan' an' ndo' ña yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a ndii: "Taxi' un' ña' xika' nuu' jaan' xiin' si'e a'. Kuachi' ndii xäta'an ña natiiin si'e ña' jaan' ña'a' yuva' ra xiin' si'e ña' yoo ndiká." Sakan' yoso' a.

31 Ñani ta'an' i, xa'a' a jaan' na kuii', süu' si'e ña' ni xika nuu jaan' nduu' yoo'. Süu' jaan' ndii si'e ña' yoo ndiká nduu' e'.

5

Xika' ndiká e' nuu' tu'un ndei' Moisés ni xaa Jesucristo

1 Ni sañdoó ndiká Jesucristo ndo'ó té kunduu' ndo' ne yoo ndiká. Xa'a' a jaan' na kuita ni'i ndo'

nuu' ña jaan', te täxi ndo' ña vikø ni'i' inga ña'a ndo'ó.

² Koto ndo', mii' yu'u Pablo ka'án xiin' ndo' ña naa' taxi ndo' ña ku'a tuni iin' ndo' ndii, këta va'a xachi' ndo' nuu' ña ni xaq Cristo.

³ Te ka'án ką i xiin' yoo ką nduu' ndo'ó, te taxi' kua'a tuni iin' ndii, kandei' saxonú ndo' sakuu' inga ña ka'án chuun' tu'un ndei' jaan'.

⁴ Ndo'ó, ne xika' künduu ne ndaku nimá nuu' Ndiosí xa'a' a ña xaa' ndo' ña ka'án tu'un ndei' a jaan' ndii, xaq ni kusiin' ndo' nuu' Cristo, te xaq ni nakoo' ndo' ña ndanji mii' Ndiosí ndo'ó.

⁵ Ndisu yoo', ne ndiatu' iní ña sandaku Ndiosí nimá e' xa'a' a ña iní e' jaan' ndii, ndiatu' e' xiin' ña ndiee' Espíritu Santo.

⁶ Sakan' ña, xa'a' a ña iní e' xini e' Cristo Jesús ndii, köö' a xaa' naa' yoo tuni iin' e', uun naa' köö' a. Ña ka'nú' ką ndii, ña iní e' xini e' Cristo, te ña jaan' xaa' sakan' te kundanji e' ne yivi'.

⁷ Ni xika' va'a ndo' ña nuu' ichi' Cristo. ¿Yoo ni nakasi' nuu' ndo', te ni iní ką ndo' kuni' ndo' ña ndixa?

⁸ Süu' Ndiosí ni xaq ña jaan', kuachji ndii mii' ña jaan' ni kana' ndo'ó nuu' ña ndixa jaan'.

⁹ Naa ka'án e' ndii, iin ña xini xa'an' ndii nduu' a ndee naa yuchi' levadura, ña saki'ví pachji xita' va'a. Sie tio' a ndii kikú i'nú a kani' tein ixan', te saki'ví pachji a ña jaan'.

¹⁰ Te yu'u ndii, iní xini i xto'o e' ña iin kachi xanini ndo' xiin' i xa'a' ña ndixa jaan', te ne xini xa'an' ndo'ó jaan' ndii, kundo'o niq sasa' Ndiosí, yoo ką nduu' niq.

¹¹ Ñani ta'an' i, naa' ña ndixa nduu' ña ka'án

te jaqan' ñaq kusaa' ka'án ndoso' i ñaq kuní a kua'a tunj ijin' te inj xini Jesús ndii, ¿ndee xa'a' na sando'o' ne Israel yu'u naa' sakan'? Kuachij ndii, naa' sakan' nduu' a ndii, näsaq' kua'a' niq saaq tu'un va'a ñaq ka'án xa'a' ñaq ni xi'i Cristo nuu' krusín.

¹² Tee' naa' saña'ma xiin' mji' ndi'i te xini xa'an' ndo'ó jaqan' rān'.

¹³ Ñani ta'an' i, ni kana' Ndiosí ndo'ó te koo ndiká ndo' nuu' tu'un ndei' Moisés jaqan', ndisu kānjinj ndo' ñaq xa'a' ñaq yoo ndiká ndo' nuu' ñaq jaqan', na kuvi saaq ndo' ñaq ndioo' ini ijin' ndo'. Süu' jaqan' ndii kaka'nuu' nuu' ta'an' ndo' xa'a' a ñaq kundanij ta'an' ndo'.

¹⁴ Kuachij ndii sakuu' tu'un ndei' Ndiosí kuvi saxonú e' xiin' ijin' ndaa' yu'u' sie ñaq ka'án ndii: "Kundanij ndo' ne yivi' xiin' ndo' ndee naa kundanij xiin' mii' mji' ndo'", kachi a.

¹⁵ Ndisu naa' chichi' ta'an' ndo', te satuxu'ví ndo' nimá ta'an' ndo' ndii, koto' xiin' mji' ndo'. Naa' saaq naa xaa' ndo' ñaq jaqan' ndii, sāndoñu'u' ta'an' xachi' ndo'.

Kaka e' saaq kuní Espíritu Santo, te süu' saa ndioo' ini mii' e'

¹⁶ Xa'a' a jaqan' na ka'án i xiin' ndo' ñaq kaka naa xika' ndo' saaq kuní Espíritu Santo, te sānda'ni ndo' nimá ndo' xiin' ñaq ndioo' ini ndo'.

¹⁷ Kuachij ndii kani' ta'an' ñaq ndioo' ini ndo' jaqan' xiin' ñaq kuní Espíritu jaqan'. Te kani' ta'an' tu ñaq kuní Espíritu jaqan' xiin' ñaq ndioo' ini ndo' jaqan'. Ñaq ndasi' ta'an' nduu' uví saaq' ñaq jaqan', sakan' na kuii' kūvi saaq ndo' ñaq kuní mii' ndo'.

18 Ndisu xa'a' a ñaq ndiaka' Espíritu Santo yoo' ndii, xiko' ni'i' ką tu'un ndei' jaqan' yoo'.

19 Kuän vi' kuni e' saq kuu' ne xaa' ñaq ndioo' ini nja: kumi' nja musa nja, te xiín nja, te kuu' xe'na' nja, te xaa' nja ñaq kini kuu' xiin' jin' nja,

20 te xaka'nu' nja ndiosí saka, te xaa' nja ñaq kuini', te ndasi' ta'an' nja, te xiika' mani' xiin' ta'an' nja, te kuiñu nja, te xi'é nja, te nata'vi' ta'an' nja, te xasiin' xiin' mii' nja, te kuu mii' nja jin' ti'vi,

21 te ndasi' nuu' nja xini nja ne yivi', te xa'ni' nja ne yivi', te nduu' nja ne xini, te xa'a nja viko' loco, te sakan' xaa' nja xiin' kua'a' ką tuku nuu' ñaq'a. Te sakuni' tukuu i ndo'ó naa nj səkuni' i ndo'ó xa'a' ñaq jaqan' saq' ndii, ne xaa' ñaq jaqan' ndii, küvi kundiee nja ndivi' mii' xa'ndia chuun' Ndiosí.

22 Ndisu ñaq va'a, ñaq taxi' Espíritu Santo saq e' ndii, nduu' a ñaq kundanij e' ne yivi', te nduu' tu a ñaq kuatia' ini e', te nduu' tu a ñaq xiika' mani' e', te nduu' tu a ñaq kuie kuu' ini e' xiin' ne yivi', te nduu' tu a ñaq va'a kuu' e' xiin' nja, te nduu' tu a ñaq xachuun' ndaku e' xiin' nja,

23 te nduu' tu a ñaq maso kuu' e', te nduu' tu a ñaq xiko' ni'i' xiin' mii' e'. Te kuäsa' xa'nú e' ndee jin' tu'un ndei' kij' xaa' e' səkuu' ñaq jaqan'.

24 Te yoo', ne nduu' kuenta Cristo Jesús ndii, xaq nj xa'nu ini e' xa'a' ñaq ndioo' ini e' xiin' ñaq xikán nimá e', ndee naa xaq nj xi'i ñaq jaqan' nuu' krusín.

25 Naa' kumi' e' kivi' ñuu xaa' xaa' Espíritu Santo ndii, na taxi tu e' ñaq kundiaką a yoo' te kaką e' saq kuní a.

26 Na künduu e' ne ñuñu', te na sätaña'a' ta'an' tu e', te sakan' tu na ndäsi' nuu' e' künj ta'an' e'.

6

Na chindiee' e' ne yivi'

1 Ñanji ta'an' i, naa' ni namä yoo ką nuu' ndee ką kuächi ndii, ndo'ó, ne xika' ni'i nuu' ichi' Jesús ndii, chindiee' ndo' ne jaan', te nändiko' nia nuu' ichi' a jaan'. Ndisu maso kuu ndo' kii' chindiee' ña'a' ndo'. Te koto xiin' mii' va ndo' kii' xaa' ndo' sakan', koto ką koto kua'a tu kuächi jaan' ndo'ó.

2 Te chindiee' naa chindiee' ta'an' ndo' xiin' ña ndo'o' ndo'. Te kii' xaa' ndo' sakan' ndii, saxonú ndo' tu'un nde' ña ni sania'á Cristo.

3 Kuächi ndii naa' yoo ką tuu ña ne ka'nu' ką nduu' mii' niä kii' süü' sakan' nduu' a ndii, xini xa'an' xiin' mii' mii' niä.

4 Sakan' na kuii' i'in ndo' kuní a natava' kuenta xa'a' ña kuu' mii' ndo'. Naa' ña va'a xaa' ndo' ndii, küyü va'a künj ndo' xa'a' ña jaan'. Ndisu näkata xiin' mii' ndo' xiin' inga ne yivi'.

5 Kuächi ndii xä yoo xä yoo ña ka'án kuächi xiin' i'in e'.

6 Ne sakuaan ndii, na chindiee' niä ne sania'á ña'a' tu'un Ndiosí xiin' sakuu' nuu' ña kumi' niä.

7 Te künj xa'an' xiin' mii' ndo'. Küvi künj xa'an' e' Ndiosí, sakan' ña ndee ką nuu' ña chi'i' e' ndii, ña jaan' tu na'in e'.

8 Sakan' ña ne chi'i' ña ndioo' iní mii' niä ndii, ña küvi xächi' niä natiiin niä. Ndisu ne xaa' ña kuní Espíritu ndii, natiiin niä ña kutiakü niä ndee ndi'i' ni kivi' saq Espíritu jaan'.

9 Sakan' na kuii' na näkoo e' ña xaa' e' ña va'a, sakan' ña naa' xävi e' ña xaa' e' ña jaan' ndii, kii' xaa' kivi' ña ni chituní Ndiosí ndii, natiiin e' ña va'a nda'a' Ndiosí xa'a' ña jaan'.

10 Xa'a' a jaan' na kuii' na chindiee' e' ne yivi' sakuu' ichi' kii' kuví. Ndisu na chindiee' kua'a' ka e' ne nduu' kuuenta Jesús xiin' e'.

Né yivi' xaa' nduu' e' vitin xaa' a ña ini e' xini e' Jesucristo

11 Yo'o' ndii, mii' i ke'i a vitin xiin' letra na'nu' va xiin' nda'a' mii' i.

12 Té yivi', té kuni tiiin u'vi ndo'ó té ku'a tuni iin' ndo' jaan' ndii, xaa' rä sakan' té ndoo va'a rä xiin' ne yivi' kuiti', sakan' ña küní rä ña sando'o' ña'a' ne yivi' jaan'. Xa'a' a jaan' na kä'án ndoso' rä ña kaku e' xa'a' ña ni xaa' Cristo nuu' krusín kuiti'.

13 Sakan' ña ni ndee mii' té yoo tuni iin' jaan' säxinú ña ka'án tu'un ndei' jaan'. Ndisu kuní rä ña koo tuni jaan' iin' ndo'ó té kuví ka'an ninu rä xa'a' ña ni xaa' ndo' jaan'.

14 Yu'u ndii, kuäsa' xächi' ka'an ninu i naa té jaan'. Ndisu ka'án ninu kuiti' i xa'a' ña ni xaa' xto'o e' Jesucristo nuu' krusín. Té xa'a' a ña ni xaa' ña jaan' nuu' krusín jaan', na xaa' i kuuenta ña xaa' ni xi'i i nuu' ña yoo iin yivi', té xaa' ni xi'i tu ña jaan' nuu' yu'u.

15 Kuächi' ndii, xa'a' a ña nduu' e' kuuenta Cristo Jesús ndii, kümi' a kuuenta naa' yoo tuni iin' e', uuun naa' köö' a. Süu' jaan' ndii kumi' a kuuenta xa'a' a ña nduu' e' ne ni sakkaku' xaa' Ndiosí kuiti'.

16 Té ndo'ó, nē nakuitá xiin' sāq ka'án chuun' i yo'o' ndii, na taxi na Ndiosí ñā mani' kōo nimá ndo', té na kuvita tu jini a xa'a' sākuu' ndo'ó, nē nduu' xna'a' kuenta a.

17 Té ndee vitin, té ndee nuu' ku'un e' ndii, küní i ñā kasa'a kā ndee jin nē yivi' tu'un kui'e nuu' i. Kuachi ndii tj'in ñā ndondia jin' i nia'á ñā té xika' nuu' nuu' Jesús nduu' i.

18 Ñāni ta'an' i, na sāñu'u' na xtó'o e' Jesucristo ndo'ó. Sakan' na kunduú a.

**El Nuevo Testamento en el Mixteco de
Ayutla**

**Mixtec, Ayutla: El Nuevo Testamento en el Mixteco
de Ayutla New Testament**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ayutla Mixtec

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

7e4f3497-fb83-5234-ac91-e00e1d534904